

Bartha István

TÜNÖDÉS SORSOK FELETT

Mi lett volna ha?...Hogy lett volna, HA ?...

A XX. század embere igen sok nyomorúságon ment keresztül és számos olyan eset történt az emberekkel, amellyel kapcsolatban fel lehetne tenni ezt a kérdést. Néhány példával szeretném illusztrálni azokat a különös sorsfordulásokat, melyeknek magam is szenvedő, vagy élvező alánya voltam.

Hogyan lettem katona, három évvel korhatár előtt?

1942-öt írtunk. A marosvásárhelyi Református Kollégium hetedikes diákjaként élveztem az életet és a tanulást. Nagyban terveztem, hogy jövőre érettségizek és utána elvégzem a textilmérnököt, s mire a 22. életévemet betöltöm, már kész mérnök leszek. Még azt is célul tűztem ki, hogy két évre Olaszországba megyek tanulmányútra, s aztán visszatérek hazamba: megnősülni, családot alapítani. És dolgozni, dolgozni... Így terveztem magamban a jövőmet, amikor Papp Károly osztálytársam, cserkészpajtásom és barátom „bizalmasan” közölte velem, hogy jó lenne, ha maros megyei illetőségemet feladnám és átjelentkeznék például Kolozsvárra. De miért? - kérdeztem meglepetten. Miféle számárság ez? Karcsi közölte, hogy azért mert besoroznak és behívnak katonának. Ez lehetetlen!- magyaráztam, hiszen még a huszonhármasok és a huszonnégyesek is előttem vannak, miért hívnának be engem, a 25-öst, három évvel korábban? Károly barátom csak annyit mondott, hogy elhihetem, biztosan tudja, hiszen az apja polgármester. Tőle tudja, hogy rövidesen besorozzák az említetteket, s érettségi után, tehát 43-ban behívják őket katonának. Egyébként én már kolozsvári illetőségű vagyok- mondta a barátom. Elfogott a pulykaméreg, és csak azért is, maradtam vásárhelyi illetőségűnek. A titoktartás ígérete mellett elárult titok, sajnos valóra vált. Karcsinak igaza lett! 1942 őszén besoroztak és 1943 októberében bevonultattak a szászrégeni 19-es Székely Határőrszázlólajhoz. Ez volt az első olyan nagy HA, amelyiknél elbuktam. Ki tudja? Ha kolozsvári illetőségű lettem volna, nem soroztak volna be, és be sem hívtak volna katonának. De az is segíthetett volna megúsznom a katonaságot, HA mondjuk, megbukom a 8.-ban, és ismétlem az évet. De ez a Ha sem vált be, mert jelesen végeztem, s így karpaszományos katona lehettem. Nagy szó! Ezekből lettek a tartalékos tiszturak. Mellesleg meg kell említenem, hogy besorozás után megkértem Édesanyám egyik vitéz rokonát, aki Andrássy Gyula gróffal volt rokon, és bennfentes volt a Honvédelmi Minisztériumban, hogy próbáljon meg felmentetni engem. A válasz sajnos ez volt: Pistukám, rólatok hivatalosan nem akarnak tudni. Nyugodj meg, be kell vonulnod és katonának kell lenned, a haza védelmére! Sajnálkozhattam azon, hogy a nagy HA-t elmulasztottam. De valamennyi fenti HA érvénytelen lehetett volna, HA nem korengedéllyel kezdem meg az első elemít, mert akkor 1943-ban még csak hetedikes lettem volna, s így nem jöhettek volna szóba, mint „katonatojás”, ahogyan az ifjoncokat nevezték, vagy pláne „hamvas arcú kiskatona”, ahogyan kiképzőtiszteseink csúfoltak bennünket.

Katona időmhöz kötődik egy másik fontos HA, melyet, ha másképpen döntök, megúsztam volna a frontszolgálatot, és azt a rengeteg hegymászást, amit a katonaság nekem tartogatott. Mert az egész háborúskodás nem állott egyébből, mint futkosni a hegyekben a ruszkiak elől. Mi magyarok a hegycsúcsokon foglaltunk állást, aknazárral körülvéve magunkat, a ruszkiak pedig a völgyekben nyomultak előre. Sokszor alig tudtunk a hegyekről ép bőrrel lemászni, némelyeket közülünk a saját aknazárunk gyilkolt meg. Hol előttünk, hol mögöttünk bukkantak fel a ruszkiak. Micsoda hadvezetés!

Ez a HA úgy történt, hogy alakulatunkat Marosvásárhelyre vezényelték a tanklaktanyába, hogy „felkészítsenek” a bevetésekre, amelyek már a Kárpátokban zajlottak, elérték Erdély határát is.

Történt egy szép őszi napon, hogy futballoztunk a sűrű keréknyomokkal barázdált laktanyaudvaron. Egy szerencsétlen fejelés után a jobb lábam beszorult a keményre száradt kerékvágásba, a bokám nyomban kificamodott. Fájdalmamban felordítottam. A lábam rögtön bedagadt, a bakancsot le kellett vágják a lábamról. A betegszobába kerültem, ahol H. Sándor cserkésztársam inhuvelygyulladással feküdt már vagy két hete. Sándor, aki cseh-orosz etnikumból lett székely katona, jó összeköttetésekkel rendelkezett. Elmondta, hogy vagy két hét múlva áteszik a kórházba, és ott addig „kezelik”, amíg a ruszkiak átvonulnak Erdélyen, s így megússza az egész kálváriát. Sándor felajánlotta, hogy nekem is lesz helyem a kórházban, a porcleválás miatt nyugodtan elsántikálhatok néhány hónapot betegszabadságon. Sántikálás volt valóban, mert olyan erős fájdalmat éreztem minden lépésnél, hogy az egész futballt és a kaszárnya göröngyös udvarát ezerszer is elátkoztam. De akármekkora is volt a fájdalom, hétvégeken kilógtunk a laktanyából, persze hamis kilépővel, amit Sándor szerzett. A kilépés mikéntje úgy történt, hogy Sándor kiment előre, szerzett egy fiákert, és akkor az ügyeletes tizedes szalutálása mellett, sántítgatva elhagytam a kaszárnyát.

Gondolkodtam azon, hogy mi lesz HA, tényleg megúszom a frontra kerülést. Minek menjek sántán fel a Kelemen havasokra, éppen a 2102 méter magasságba, amikor mindent megúszhatok a porcleválással. Mielőtt eldöntöttem volna ezt, gondoltam kikérem az Édesapám véleményét is, akit igazságos embernek tartottam. Apám ezt mondta: Nézd, egyetlen fiam, mit javasolhatnék... Hallgasd meg egy katonatársam történetét, akivel együtt voltam Galíciában a fronton. Valahányszor támadás volt az én komámnak mindig idegösszeroppanása lett hirtelen, vagy heveny gyomorfájás jött rá. Én minden rohamban becsületesen részt vettem, és megúsztam sebesülés nélkül. Igaz, hat évig orosz hadifogságot kellett elszenvednem. Rohamoktól félfő bajtársam pedig megúsza a frontot, meg a sebesülést is, és hadnagy rendfokozattal leszerelt. 1919-ben, amikor „kitört” a kommün, hadnagy barátom a várban teljesített szolgálatot. A kommunisták megostromolták a budai várat, folytatta Apám, és mit gondolsz fiam ki volt az első áldozta ennek a támadásnak? Bizony, az én kedves hadnagyom. Dönts el fiam, hogy megérte-e ennek az embernek, hogy annyi hazudozással és gyávaszkodással mentette az életét?

Apám elbeszélése nagyon meghatott, úgy döntöttem, hogy mégis kimegyek a frontra. Így lettem aztán én is, sebesülés nélkül, három évig orosz hadifogoly. Ilyenformán a Bartha család elég esztendő t áldozott a háborúsdíra!

Papp Károly barátommal furesán bánt a sors. Orvostanhallgatóként a mentőknél teljesített önkéntes szolgálatot. 1944 szeptemberében az oroszok több bombát dobtak Vársárhelyre. Barátomat, sebesültápolás közben, fején találta egy bombaszilánk, s ha nem mütik meg azonnal, akkor ő is hősi halottként végezte volna. Sérüléséből felgyógyult, elvégezte az orvosit, és igen jó szívgyógyászként halt meg, néhány évvel ezelőtt.

Egy ártatlan tizenhat éves szép lányka végzetes HA-ja

Schiller Marikát frontra készülõ betegszabadságos katonaként ismertem meg, Gödemesterházán, ahol Margit testvérem családjánál töltöttem frontelőtti utolsó napjaimat, kisvasúttal egyenesen a Kelemen-havasokba utaztam. A front már nagyon közel volt. Marika elvált szülők gyermeke volt és apjától „végzetes” német nevét örökölte csupán. Édesanyja székely szüleinél lakott, akik mint édes gyermeküket nevelték. Nagyszülei szemben laktak testvéreméssel, s így Gödemestreházára érkezésem másnapján szerencsém volt megismerni ezt a szép kis lánygyermeket. Valamiért ájtott a nővéremhez, s így kész is volt a vele való ismeretségem. Hamvas szépsége és élénk temperamentuma azonnal lángba borította alvó szívemet, hisz már hónapok óta „szalma” voltam, lévén, hogy minden régi diákszerelmemnek pontot tettem a végére.

Úgy éreztem s nővérem is úgy vette észre, hogy Marika szíve is lángra lobbant, s ez isteni jóérzéssel töltötte el a lelkemet. Szerelmünk teljesen ártatlan, plátói volt, hiszen magam is csak 18 éves voltam és cserkészként úgy neveltek, hogy a nőben anyát, lánytestvért vagy leendő feleséget lássak. Akkoriban a fiatal fiúk és lányok nem voltak annyira szexre éhesek mint a mostaniak. Erkölcsünk egészen másként irányította ösztöneinket. Marikában én mindjárt leendő feleségemet láttam, és úgy gondolkodtam, hogyha életben maradok, elvégzem az egyetememet és Olaszországot is magam mögött tudom, feleségül veszem.

Ezt Marikával szépen, meghitt kettesben megbeszéltük. Most is kellemesen, szívem minden melegével, emlékszem vissza, hogyan ültünk egymás mellett, egymás kezét szorongatva a nővéreméknél, vagy Marikáéknál a fáskamrában, mert a nagymama nem helyeselte unokája katonával való enyelgését. Valahol, erdélyi emléktárgyaim között még megvan az a két tábori lap, melyet Marika küldött nekem a frontra, a Cserbükk tetőre (a titkos tábori postaszámra már nem emlékszem), de lelkes kis mondatai ma is melengetik öreg szívemet.

Szegény Marika, nem sejtette, hogy szerelmünkéből és tervezett házasságunkból semmi sem lesz, mert, az a rettenetes gyászos, életcinikus nagy HA közbeszólt, és nemcsak Marika szerelmének, de fiatal életének is, alig egy évvel találkozásunk után, vége szakadt. A hadifogságból hazajövet tudtam meg, hogy Marikát, német neve miatt a román hatóságok a Szovjetbe küldték, azzal a mintegy kétszázézeres német kontingenssel, melyben a két állam, mint „jóvátételi törlesztésben” egymással meg egyezett. Szegény, ártatlan kis Marikám,- alig tizenhat évesen, mint „háborús bűnös” ugyanoda kerül, ahová én, a katona, aki fegyverrel a kezében harcolt a kommunizmus ellen. Az ő „hadifogsága” sokkal súlyosabb lehetett, mint az enyém. Fiatal szervezete nem valószínű, hogy kibírta azt a davajozó, élelem nélküli foglyszállítást, s akkor

már útban, a nagy Szovjetunió felé elpusztulhatott. És ugyanúgy dobhatták (rakták) ki a vagonból, mint a szállítmányunkból az elhalt, megfagyott fogolytársakat. A vasútállomások mellett, mint a talpfákat halomra rakták a sok drága életet, hogy majd ha a fagy enged, elhantolhassák valamely tömegsírba. Ha kibírta a szállítást, akkor a lágerben vérhas, vagy a kiütéses tifusz végezhetett vele. Vagy. És ha ezeket a bajokat is megúsza, akkor valószínűleg, szépséges teste és arca miatt az orosz örök kéjvágya, a gyakori megerőszakolás okozhatták halálát. Ki tudja, mit szenvedhetett a drága teremtés, akinek szívében én lehettem az utolsó ismert magyar fiú emléke...

Itt is a HA! Ha Marika megváltoztatta volna nevét Siklós, Sipos, vagy valamely más magyar névre, akkor talán ma is élne, és boldog nagymama babusgathatná unokáit, talán közös unokáinkat. Ki tudja?

Micsoda cinizmusa ez a sorsnak! Csak az az örült, mindent felforgató istentelen, kommunista ideológia vezethette oda az embereket, hogy ilyen gatzettek elkövetésére képesek legyenek.

Hogy az elhurcolt, kényszermunkára kiszolgáltatott erdélyi szász asszonyoknak, lányoknak milyen sors jutott a szovjet paradicsomban, azt Vásárhelytől Budapestig tartó vonatutazásom alatt tudhattam meg egy középkorú cikmandorfi szász asszonytól, aki több mint két évet húzott le különböző szovjet munkatáborokban. Az ember-telen munkaviszonyoktól kezdve, az örök, szinte naponkénti nemi erőszakáig, az éheztetés és a magzatelhajtás szenvedéseit is megélte útitársam. Aki megszülte a gyereket – mesélte – attól elvették és soha nem tudta mi történt gyermekével.

Oh, Istenem, micsoda élet, micsoda pokoli fájdalmak! Ennek a szegény asszonynak az volt a bűne, hogy férje folkszbundista volt, és bevonult a hitleri hadseregbe. Orosz fogságba került, és szerencséivel, mint fiatal felesége, túlélte a Gulágot, aztán ismét összekerülhetett megkínzott élettársával. Csak Istenbe vetett hitem és imádságaim tartották bennem a lelket - mondta az asszony. - És az a remény, hogy egyszer csak megszabadulok kínzóimtól. Szomorú szívvel sorsa megrázó lelkembe zárt emlékeivel búcsúztam útitársamtól. Remélem, hogy Németországban, ahová férjestől kivándorolt, kárpoztást kaptak testi és lelki mepróbáltatásaikért.

Délvidéken is szembetalálhatjuk magunkat a különféle népcsoportokat érintő a Mi lett volna ha? kérdéssel.

Bácskában történt

Ha Magyarország nem támadja meg a szerbeket, s ha a szerbek a „győztes” háború után nem állnak bosszút vélt, vagy valós sérelmeikért -, de milyen bosszút!! - akkor ma Ókér község német és magyar lakossága még mindig a helyén van, és nem kerültek volna tömegsírokba. Sajnos, a HA másképpen akarta.

A magyar csapatok 1941-ben megszállták Bácskát, az ottani magyarok és németek nagy örömeire, de az odatelepitett délszlávok (rácok, csetnikek) nagy bánatára, kiváltva ez utóbbiak legkegyetlenebb bosszúját minden magyar, német és nem szláv népesség ellen.

Molter Károly híres erdélyi író éppen ebben a faluban született, a helybéli német ajkú kovács fiaként. Iskolái és az egyetem elvégzése után, a marosvásárhelyi Református Kollégium tanára, s a Marosi családba beházasodva, nem is magyarrá, hanem igazi

Lázás Rozi emlék-kollázsza

székellyé vált. Három fia született Zsófi nénivel való házasságából: Péter, Pál és Barna. E három közül Pál a barátom volt, ha jól emlékszem már öt éves korom óta. Valahányszor Apámékkal Vásárhelyre szekereztünk, vidéki otthonunkból, azon voltam, hogy a velem egyívású Pál barátommal mehessek. Apám gyakran kereste fel Molter Károlyt, hogy irodalmi tevékenységében, mint vidéki tanító segítséget és útmutatást kapjon. Az utazás bérelt szekérrel történt, mivel se szekerünk, se lovunk nem volt. Rendszerint egy Kotorá nevű félig román, félig cigány embert fogadtunk meg, aki apám állomáshelyének, Toldalagnak „hivatalos” fuvarosa vala. Szegény Kotorának csak egy nagyon sovány lova volt, s ezért a családjunkban az a szó járta a sovány emberekkel kapcsolatban (még ha családtag is volt az illető), hogy „gebe” mint a Kotorá lova... Nekem, vidéki, szegény felekezeti tanító fiának nagy élmény volt Molterék főúri lakásában gyönyörködni, s amíg apámék a városban ügyes-bajos dolgaikat intézték, addig én Pál barátommal mindenféle gyerekes dolgainkról beszélgettünk, közben jóízűen fogyasztottuk Zsófi néni finom süteményeit.

Egy alkalommal, amikor ismét Molteréknél voltam, Pali ágyban fekvő beteg volt, és arra kért, nyomjam meg a csengő gombját, hogy édesanyja bejöjjön hozzá. Nem voltam villanyos dolgokhoz szokva, nálunk még petróleumlámpa volt divatban, nem mertem megnyomni a csillár alatti gombot. Pali, hiába erősködött, hogy „nyomd már meg, mert én nem érem el”, a technikától mentes gyermekségemben hajthatatlan ma-

radtam. Nem és nem! Úgy, hogy szegény Palinak kellett lázasan felkelnie az ágyból, hogy aztán kapcsolatba kerüljön édesanyjával.

Ezt a paraszti, technikától való félelmem még ma is megmosolyogtat, ha eszembe jut. Elég az hozzá, hogy Pállal szépen felnövekedtünk, mindketten kollégiumi diákok lettünk, s mint ilyenek a negyvenes változás után, amikor Észak-Erdély Magyarországhoz került, együtt léptünk be a Kollégium cserkészcsapatába. Amikor Bácska is visszatért, ez volt a nagy HA kezdete Délvidék számára, a Cserkészszövetség anyagi segítségével, 166-os számú cserkészcsapatunk lehetőséget nyert kététhetes délvidéki utazásra, hogy Bácsbadikfalván meglátogassuk a Bukovinából (szintén a nagy Ha alkalmából) áttelepített csángókat. Palival elsőnek jelentkeztünk erre az útra, Palit vonzotta az a lehetőség, hogy édesapjának rokonait végre megismerheti. Bácsbadikfalvától Ókér alig 10 km-re volt csupán. A kétheti táborozás nagyszerűen sikerült, és Pali is boldog volt, mert számos rokonával találkozhatott. Aztán jött a háború, mely engem az érettségi után mundaiba öltöztetett, és amit Pali megúszott, mert egy osztállyal lejjebb járt, s bár 25-ös volt, nem hívták be katonának. (A bácskai táborozás akár egy külön írást is megérdemelne, mert nagy élmény volt számunkra találkozni bukovinai testvéreinkkel, akiket a hegyekből egyenesen a leglapályosabb alföldre telepítettek át. Mondhatom nem jól érezték magukat és igen sok férfi az alkoholnak adta fejét. Akármelyik családot látogattuk meg, büzlött a konyha a savanyúbor szagától és a családfő bizony pityókás hangulatban volt, a hegyeket siratták. Hiába kaptak jó földeket, hiába volt bőven szép fehér kenyerük (olyan jó kenyeret és olyan nagy taligakerék nagyságúakat soha életemben nem láttam még), a hegyeket mégsem felejthették. Mintha érezték volna, hogy az a bácskai telepítés amolyan ideiglenes vendégeskedés, mert a háború után a szerbek elől gyorsan áttelepítették őket a dél-magyarországi, ugyancsak a nagy HA miatt kitelepített svábok falvaiba, ahol most is laknak, félig-meddig megőrzött bukovinai hagyományaikkal.)

Hadifogságomból hazatérve felkerestem Molter Károly bácsit, s érdeklődtem a bácskai rokonai iránt is. Fiam,- mondta Károly bácsi Ókéren még magnak sem hagytak meg egy németet se, mind meggyilkolták őket. Hát igen! Ezt tette a nagy HA velünk, a németekkel, a csángókkal és mindenkivel, aki a HA-t nem tudta jól kihasználni...

Ezzel a sok HA-val körbe szeretném járni a történelmi Magyarországot, hisz magyarjaink, akárhová szakította el őket Trianon, vagy ha éppen Magyarországon maradtak, volt mit szenvedniük a sok HA miatt.

Mielőtt azonban ezt a körülményt elvégezném, meg kell emlékezniem azokról, akik valamennyi országgrészünkben nagy számmal jelen voltak, s akiket a nagy HA mindenhonnan kiszakított, és a többüket kíméletlenül elpusztított. A zsidóságra gondolok, akik történelmük folyamán sokszor feleltek rosszul a választható HA-ra. Eltévélyedtek Istenüktől, aki előre megmondta, hogy mi lesz a sorsuk, ha parancsolatait meg nem tartják.

Knöppfler György elemista osztálytársamnak akarok emléket állítani ebben az emlékezésben. Gyurkával, aki a görgényszentimrei patikus harmadik, legkisebb fia volt, osztálytársak voltunk a harmadik elemiben (tisza román iskola), ahova engem Sáromberkéről, a magyar iskolából „helyeztek” át, hogy megtanuljam az ország nyelvét, s hogy Apámnak ne adjanak „rossz pontot” azért, mert egyetlen fiát magyar iskolába járattja. Az országunkat ért nagy HA-ban, ez nagyon sokat számított! Gyurika

nagymamája még hívő ortodox zsidó volt, aki fiával ugyan egy telken élt, de teljesen elszigetelte magát liberális zsidó fiától és családjától. Gyurika is, amolyan „neológ” zsidó volt, aki kapott némi vallásos nevelést, de egyébként teljesen asszimiláltnak tűnt az akkori magyar-román társadalomban. Gyurkával csupán a harmadik osztályt jártam ki, mert a következő évben Apámék a szászrégeni román elemi iskolába írat- tak, s Gyurkával csak nyaranta találkoztam, amikor vakációzni Görgénybe mentem nagybátyámékhoz. Az az egy esztendő azonban elegendő volt ahhoz, hogy Gyurká- val és családjával összebarátkozzam. Naponta együtt hancúroztunk Gyurkával a pati- ka hatalmas kertjében és sok-sok csibészséget követtünk el az iskolában. Csak néhá- nyan voltunk magyarok (Gyurkát is annak számították) az osztályban, és a sok román között és igyekeztünk „megtartani” magyarságunkat. Tanítónők is magyar volt, anyámnak elemista társa, a Monarchia idejében, Varróné névre hallgatott, de pecso- vics lévén velünk soha magyarul nem beszélt. Az igazgató is magyar volt. A Bátya nevet viselte, de nagy románnak tartotta magát. Ezt eredményezik a HA- érdekek! Egy alkalommal Varróné azt kérdezte az osztálytól, ki menne el Tódor osztálytár- sunkhoz azzal az üzenettel, hogy jöjjön nyugodtan az iskolába, mert nem fogja meg- verni. Lelkesen jelentkeztem, és csudák-csudája Varróné elfogadta jelentkezésemet, de mintha gyanított volna valamit, mellém rendelte Gyurkát is, hogy ketten menjünk. Alig, hogy az iskolából kiléptünk, mindjárt figyelmeztettem Gyurit, hogy majd én fogok beszélni, ő pedig csak hallgasson. Nem értette bizalmas utasításomat, de ami- kor Tódort a kertben almát zabálva megtaláltuk, hagyta, hogy beszéljek. Átadtam Varróné üzenetét, a következőképpen. „Azt izeni neked Varróné, hogy be ne tedd a lábaid az iskolába, mert úgy elveri a fenekedet, hogy soha nem lesz ember belőled”. Gyurka nagyot nézett, de nem szólt semmit. Eltelt néhány hét és Tódor nem jelentke- zett. Varróné többször is kérdezte, hogy Bartha megmondta-e neki amit izentem. Hogyne - válaszoltam és gyanakodva néztem Gyurkára. Ő a szünetben biztosított, hogy Varrónének engem el nem árul. Igen ám, de aztán egyszer, amikor Varróné mégis kiszedte Gyuriból, hogy mit tettem, se szó se beszéd kirendelt a katedrához, megpofozott és olyan tenyereseket vágott a kezembe, hogy napokig meg sem tudtam fogni a palavesszőt. Ezzel még nem elégedett meg a feldühödött renegát, hanem ku- koricára térdepeltetett nagy Románia- térképe mellé. Nagyon szúrtak a kukoricaszem- ek. A hatalmas térképnek fordulva, orommal éppen Dobrogea magasságában, csak úgy szórtam magamban az átkokat Varrónéra, Romániára és az egész átkozott világ- ra.

Knöppfler Gyuri, aki már csak származásánál, fiatal koránál fogva sem fasiszta, sem kommunista nem volt, mégis a nagy HA miatt „összegyűjtetett” és valahol, s mert zsidó volt, valamelyik koncentrációs táborban elpusztított. Erről a háború után értesültem, amikor saját holokausztomból hazatértem. Micsoda pokoli népirtás! Mi- csoda sátáni kegyetlenkedés, amely embereket vallásuk, fajuk, vagy nemzeti hovatar- tozásuk miatt pusztított el, mint a patkányokat, ezer, tízezer és milliószámra! A jelen- ség nem új, főleg a zsidóknak, hisz őket elcipelték Asszíriába, Babilonba, sőt Egyip- tomban is, ahol négyszáz évig robotoltak, rabszolgasorsban, kivéve azokat az éveket, amíg Jákob fia, József volt Egyiptom főkormányzója. És a nagyvilág hagyta, hogy ártatlan milliókat rabszolgaként otthonaikból elcipeljenek és krematóriumokban el-

égessék Auschwitz, Buchenwald és megannyi haláltáborában. Ezek valamelyikében pusztulhatott el gyerekkori barátom Knöppfler Gyurka is, érettségis korában.

Így lett a nagy HA nemcsak egyes személyek sorsának megpecsételője, hanem nemzeteknek és népeknek. Nagy a világ felelőssége ezért a sok áldozatért és a sok hiába való fogadalomért a háború után, hogy „soha többé!” A népirtás tovább folytatódik Afrikában, Ázsiában. Közélünkben nemrég zajlott népirtás Jugoszláviában. Kétkem, hogy az emberiség megáll az öldöklés útján. Grúziában még ma sincs béke, s a terroristatámadások újra meg újra és újra véres áldozatot kívánnak. És miért? Régi, rossz politikai megoldások, igazságtalan békékért, rosszul meghúzott, vagy egyáltalán feleslegesen meghúzott országhatárok miatt. Az okoknak se szeri se száma, csak a Jóisten tudná nyilván tartani.

Délvidékről hadd lépünk át Burgenlandba, ahol ugyancsak sok magyarunkat vesztettük el a nagy HA miatt, mert ezt az országrészt azért csatolták Ausztriához, hogy Bécsset elláthassák zöldséggel és gyümölcssel. Ezért kellett több mint hatvanezer magyarnak idegen uralom alá kerülni, ahol nem vad módszerekkel, hanem kifinomult nyugati „udvariassággal” vették el iskoláikat, s ezzel együtt anyanyelvüket is. Elszomorító volt tapasztalunk, amikor Burgenlandon keresztül autózva, svédként, kedves kis osztrák vendéglőkben ebédeltünk, a tulajdonosok megvallották, hogy magyarok, de sajnos már nem tudnak magyarul. Némelyek a nevüket is németesítették a jobb érvényesülés, vagy a „könnyebb kiejthetőség” kedvéért. Sajnos ez az „udvarias” módszer Svédországban is működik, mert olyan lengyel nevű jó „magyarok”, akiknek családja évszázadokkal korábban kerültek Magyarországra, s ott senki nem bántotta a nevük miatt, még ha nehéz is volt leírni, vagy kimondani. Itt a demokrata, liberális Sverige-ben, alig 10-15 év után a szkj-s nevet qvist-re változtatták, mert hogy a tanító és az iskolatársak nem tudják a gyerekük „furcsa” nevét sem leírni sem kimondani. Az egészben az a furcsa és nevetséges, hogy ezek az idősebb „qvist-ékké” vált régi magyarok úgy beszélnek még 40-50 év után is a svédet, hogy messziről hallani, hogy finnugorok! Ha Shakespeare nevét kiejtik „angolosan”, és le is tudják írni, akkor a sky-s nevek sem okozhatnak nagyobb gondot derék svédjeinknek...

Amikor az áldozat nem befolyásolhatja a nagy HA-t.

Vannak azonban a nagy HA-nak groteszk, de mégis szomorú és tragikus esetei, amikor az áldozatnak semmi lehetősége nincs, hogy sorsát választásával befolyásolhatná. Ez történt sok kitelepített magyarországi sváb (német) életében is.. Igen sokan voltak a politikai genocidum magyar áldozatai hasonlóképpen az erdélyi a német nevűekhez, akik már nem beszéltek németül, mert magyar környezetben nőttek fel, magyar iskolákba jártak és magyarnak érezték magukat.

Hitler eszméi hidegen hagyták őket. Ennek ellenére a kitelepítettek listájára kerültek és menniük kellett. Egyik barátom, aki a kitelepítéskor még gyermek volt, mesélte, hogy az édesapja, amikor megtudta, hogy német neve miatt az ő családja is a listára került, elment a polgármesteri hivatalba (ez Mosonmagyaróváron történt), és kérte, magyarosíthassa nevét, hogy ezt a kitoloncolást elkerülhessék. A hivatalnok, ahelyett, hogy örült volna, hogy segíthet egy magyar szívű emberen, alaposan lehordta:”Igen! Most amikor ujára ég a gyertya, magyar akar lenni! Na, majd meglátjuk!?”- mondta

s nem állt többet szóba az illetővel. Barátom apját hidegzuhanyként érintette a hivatalnok pimasz magatartása, úgy érezte, hogy magyar öntudatában sértették, nem hagyta annyiba a dolgot, írásban kérvényezte nevének magyarosítását.

A kérvénynek lehetett valami hatása, mert a kitoloncolása egyelőre elmaradt. Aztán nemsokára lefűjták a kitelepítést, hogy nyugati nyomásra-e, vagy mire, azt nem tudták. Így a család maradhatott lakhelyén, s még a nevet sem kellett változtatniuk. Istenem, de furcsa világot éltünk és élünk ma is!

A hatvanas évek elején autóval igyekeztünk fatornyos svéd országunkba vissza, s velünk utazott feleségem édesanyja is. A sváb fővárost elhagyva kellemetlen autóbalesetbe keveredtünk, ami majd kétheti kényszertartózkodást jelentett számunkra. Mivel biztosítónk fizetett mindent, a kocsit javításától kezdve (egy új BMW-518) a szállodaköltségekig, t egy frankfurti szállóba vettük be magunkat, s amíg a kocsit javították sétálgattunk a városban. Nyilván magyarul beszéltünk, mert nem kellett attól félnünk, mint egy másik alkalommal Pozsonyban, hogy a magyar beszédünk miatt bajunk lehet. (Bizony Pozsonyban oly tömény sovinizmust éreztünk, nemcsak a vendéglőkben, üzletekben, az utcán és a szállodában, hogy feleségemmel minden összebeszélés nélkül hirtelen átkapcsoltunk a svédre. Így legalább a szlovákok nem tudhatták, hogy magyarok vagyunk. A hirtelen nyelvátkapcsoláson annyira meglepődünk, hogy szinte belesápadtunk.) Frankfurtban sétálva, egy hölgy hallván beszédünket. „Maguk magyarok?” Mi azok, válaszoltuk. Elmondta, hogy ő is magyar, de mint „svábot” kitelepítették Magyarországról. Pedig jól érezte magát ott, s vágyik vissza oda, ahol gyermekkorát töltötte. „Bizony, az egész családomat kitelepítették, pedig nem is tudtunk németül. Iskolába kell járnunk, hogy németül megtanuljunk.”

Milyen furcsa az a bizonyos HA! Ott álltunk az áldozat előtt üres kézzel, nem tudtuk, mit hozunk fel magyar hazánk mentségére. Az áldozatok nem szólhattak bele sorsuk intézésébe, és mi sem befolyásolhattuk a politikai döntést, amelynek alapján hatóságok munkája működött.

Le-, vagy re-szlovákiázás

Margit testvérem szlovákká lett, bár benne semmi szlovák vér nem volt. A második világháború alatt férjhez ment egy felvidéki, Pinc községbeli magyar csendőrhöz, aki jobbnak látta még a békekötés előtt visszatérni Erdélyből felvidéki hazájába. Így került nővérem Felvidékre, Losoncra. Itt követelték a szlovákok, hogy, aki meg akarja úszni a kitelepítést, az írja alá a „vissza-szlovákosító” kérvényt, vagyis ismerje el, hogy szlovák származású. Jóska sógor is, aki törzsgyökeres felvidéki magyar volt, nővéremmel együtt, így lettek szlovákokká. Több mint kétszáz ezer felvidéki magyarral írták alá a hazug papirost és „szlovákok” lettek, hogy megússzák a kitelepítést. Most, amikor, úgymond demokrácia van, az újdonsült szlovákok és leszármazottjaik közül többen, szeretnének visszamagyarosodni. De a hatóságok nem engedik. Nem lehet! - mondják, hiszen itt az aláírástok, hogy ti szlovákok vagytok és punktum. Ezen változtatni nem lehet! Tehát, a szlovákok elloptak a magyar nemzetből kétszáz ezer főt, és nem akarják őket visszaadni.

Abszurdum! És ezek a jelenségek mindenki tudtával zajlottak, és senki nem tesz semmit ellene. Legkevésbé a magyar kormány, melynek kötelessége kellene, hogy legyen visszakövetelni az ellopott magyarokat!

És mit szóljunk arról a néplopásról, amit ma, a szemünk láttára követnek el a románok, az ősi magyar nyelvet és kultúrát még magukon viselő moldovai csángóinkkal, erdélyi szörvány magyarjainkkal? Van-e lelkiismerete Európának? És a világnak? ! Nővéremnek egyik leveléből értesültem, hogy mielőtt még „szlovák” lett volna, néhány héttel a „reszlovákizálása”előtt, csak azért, mert a barátnőjével magyarul, mert beszélni a losonci utcán, állami kommandósok berántották őket egy kapu alá, és beleváltak a hajukba, hogy megcsúfolják őket. Nővérem szerint az ilyen „hajnyírás” gyakori volt, s a magyarok nem mertek magyarul megszólalni az utcán. Elhiszem hát, hogy szegény Margit testvérem, félelmében írta alá a vissza-szlovákosító kérvényt. Ebben az esetben az áldozatnak lehetősége volt a nagy HA megválasztásában. Ha nem írta volna alá, akkor kitelepítették volna, azaz áttelepítették volna Magyarországra. Esetleg Morvaországba száműzték volna, a többi felvidéki magyarral együtt. Az emberjogi intézményeknek kellene foglalkozniuk a nemzetrablás ilyen és hasonló, máig érő következményeivel. Ha nem volna a HA, győzne az igazság.

A XX. század embertelen káoszában volt olyan eset is, amikor a HA a kegyetlenkedők legnagyobb meglepetésére a visszájára fordult. Csallóközben, egy kis tiszta magyar községben, Kulcsodon, ahol a monda szerint valamelyik királyunk elvesztette kulcsát, s hogy megtalálták, ezt a nevet adták a falunak. Kulcsod kedves kis falu, erős református közösséggel, akiket minden bizonnyal Isten mentett meg csodálatos módon a kitelepítéstől. Az történt ugyanis, hogy a kitelepítésre küldött járművek nem tudták a faluba behatolni, mert a hatalmas havazás miatt, hogy az utak járhatatlanná váltak. Napokba telt, amíg a havazás elállt, közben a kitelepítéseket lefűjták, így a falu lakossága ősei földjén maradhatott. Elképesztő, hogy egy magyar falu, amely már Árpád idejében létezett, csak úgy úszta meg az erőszakos kitelepítést, hogy a természeti erők közbeszóltak, és meggátolták az erőszakosokat abban, hogy szörnyű tervüket végrehajtsák. Ezt a történetet, Nagy Lászlónak a lánya, Andrea mesélte el, akivel a malmői istentiszteleten volt szerencsém találkozni. Andrea a Szlovák Mezőgazdasági Egyetem végzős hallgatójaként Koppenhágában folytatta tanulmányait, s mint hívő református barátnőjével, Adriennel átjött Malmöbe, meghallgatni a magyar istentiszteletet. Ismeretségünk következményeként egy szép napon eljutottam Kulcsodra is, Andrea szüleinek vendégéként. A Nagy család, szeretettel fogadott. Több száz hektáron eredményesen gazdálkodó, nagyszerű emberek. Megígértem, hogy módszereiket összevetve a svéd gazdálkodókkal, a svédországi magyarok családi lapjában, a Magyar Ligetben is közzéteszem tapasztalataikat. Itt pontot teszek a HA- esetek felsorolására, hiszen a viharos XX. században mindnyájunkkal elmesélhetetlenül sok ostobaság történt. Úgy tűnik az emberiség formálisan megkergült: háborút háború követett, éhínség és embernézés bőven előfordult nemcsak a fejlődő világban, hanem az igen fejlett ipari országokban is. A különböző izmusok despotái igazán kiélhették magukat, százmilliók pusztultak el az embertelenségben.

Ki tudja, mit hoz a XXI. század! A józan ész és a megértés lesz uralkodóvá konfliktusaink megoldásában? Nem tudom! Remélem.